

ATT GÖRA EN ELD

AV

ANDERS DUUS

REGI

JOHAN BÖSSMAN

En pjäs för lågstadiet

LÄRARHANDLEDNING

Teater De Vill

Några inledande ord

Hej

Med det här lärmaterialet vill vi uppmuntra till fortsatt arbete och reflektion när ni kommer tillbaka till klassrummet. Att göra en eld är en nyskriven pjäs av den hyllade och flerfaldigt prisade dramatiker Anders Duus. Ett actionfyllt relationsdrama om att hitta gemensamma beröringspunkter och att mötas över generationsgränser. Det är en humoristisk, ömsint, spännande, ibland lite läskig föreställning berättat med mycket värme.

Vilken skräck! Att som 9-åring tvingas tillbringa en hel kväll på äldreboendet med mormors mamma som barnvakt. På en plats där absolut inget barnanpassat finns att göra. Där allt skriker gammalt och luktar kålpudding. Vad ska en liten pojke och en gammal tant som knappt känner igen varandra och som inte har ett enda gemensamt intresse sysselsätta sig med? Klockan tickar långsamt, de gamla möblerna knarrar. Inte ens favoritdatorspelet känns kul. Speciellt inte när gammelmormor hela tiden lägger sig i, ifrågasätter och försöker göra sig lustig. Så plötsligt förändras allt. Datorspelet får liv. Taket blir stjärnhimmel, rummet dunkel vildmark och vårdbiträdet en "brains-törstande" zombie.

Vi tror att avståndet mellan generationer blivit större och att samvaro över generationsgränser är mindre idag än tidigare. Speciellt mellan de yngre och de allra äldsta. Något som eskalerade under pandemiåren då äldre hölls isolerade och det rådde besöksförbud på äldreboenden. Med föreställningen vill vi spegla ett positivt möte mellan olika generationer. Likaså vill vi lyfta några av de beröringspunkter vi identifierat. Vi vill också belysa att det finns olika perspektiv, inte minst etniska. Hos två barn i samma klass kan upplevelsen av hur en mormor förväntas bete sig skilja otroligt mycket.

Med föreställningen vill vi också väcka frågor kring ett samhälle som behöver ställa om. Där det börjar bli viktigt att återbruka, läka och reparera. Där det inte längre går att bara slita, slänga och konsumera. Där kunskaper som gått förlorade, men som fortfarande finns i minnet hos de allra äldsta, efterfrågas på nytt. Det är fascinerande hur stor del av barnens gamingvärldar som handlar om överlevnad på en grundläggande nivå (Bygga hus, göra eld, tillverka verktyg, sköta djur, osv). Inte minst otaliga zombie-överlevnadsspel för dator, platta och mobil. Här finns, tänker vi, en intressant kontaktyta.

Johan Bössman

Konstnärlig ledare, Teater De Vill

Föreställningen är kopplad till Lgr 22:

Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa.

Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem.

Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet.

Språk - Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Om den professionella teaterns uppgift i skolan

Riksteatern har tillsammans med Karin Helander som är professor i teatervetenskap och föreståndare för Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet tagit fram ett handledningsmaterial som riktar sig till dig som ska se teater tillsammans med barn eller unga.

Ur Att öppna nya världar:

”Teater för skola och förskola är den mest demokratiska teatern, majoriteten av teaterpubliken möter teater första gången genom skolan. För många barn och ungdomar är det den enda möjligheten att möta teater – och detta möte kan för en ung människa vara roligt och angeläget eller till och med fantastiskt och omvälvande! Den vuxnes roll på teatern är viktig som länk till teatern och som förmedlare av lust, nyfikenhet och förväntan. Som lärare kan man både förbereda och efterarbeta teaterbesöket för att ge en nyckel till mötet mellan skola och teater. Lärarens roll på teatern är viktig också i arbetet med att respektera och uppmuntra varje elevs egen smak och egna åsikter. Som lärare kan du utgå från din egen lust och nyfikenhet på vad du själv uppfattar och upplever av föreställningen. Diskutera gärna, fråga och lyssna. Man får tycka olika! För teater finns inget facit! Svåra frågor har inga enkla svar, men är utmärkta avstamp för diskussioner.”

Hela handledningsmaterialet från Riksteatern går att hitta här:

www.skolscenen.riksteatern.se/attoppnanyavarldar

Eftersamtal

Som lärare behöver man inte vara expert på föreställningens innehåll, tematik eller problemställningar. Du som lärare är också en åskådare och har precis som dina elever egna upplevelser av det ni ser ihop. När du ska hålla ett samtal om en föreställning ni just sett så är det bra att du ställer öppna frågor, det vill säga frågor som börjar med: när, var, vad, varför, vem, hur, på vilket sätt. När man håller ett samtal är det bra att variera frågor som riktar sig till huvudet (tanken), till kroppen (känslan) och den yttre världen (handlingen).

Minnesrunda: Dela klassen i mindre grupper (fungerar även i helklass) som sätter sig i ringar eller i bänkarna. Alla får fundera en liten stund för att komma ihåg en scen eller en situation som de särskilt minns från föreställningen. När alla är färdiga får de i tur och ordning berätta om sitt minne.

Beskriva: Beskriv tillsammans vad som händer i föreställningen. Vad var det vi faktiskt såg och hörde? Det viktiga är inte vad som är rätt eller fel utan vad var och en upplevde. Om gruppen är stor går det alldeles utmärkt att be eleverna att återberätta föreställningen i smågrupper.

Vilka medel användes för att berätta? Det kan hjälpa samtalet att också fundera över vad föreställningen bestod av, vilka medel som användes. Försök komma på så många olika delar som möjligt. Vilka personer fanns med i föreställningen? Hur gestaltades de? Hur såg rummet ut? Text, ljud, musik, kläder, ljus, rekvisita, rörelser/ dans, mm.

Tolka: Här kan ni arbeta med innehållet i föreställningen. Försök att undersöka och fånga upp så många tolkningar som möjligt, det kan ge både en bredare, djupare och roligare upplevelse. Det kan vara bra att lyfta att det finnas olika tolkningar av det ni sett. Inget färdigt facit. Bolla gärna tillbaka frågor från eleverna till gruppen med: "Vad tror ni andra om det? Är det någon som tror något annat?"

Reflektera: Sist kan du ge plats för lite friare mer personliga associationer. Här finns inga rätt och fel.

Diskussionsfrågor till föreställningen

Vad tror du Liam tyckte om att vara hos Mormor Kaja? Varför tyckte han så?

Vad tror du mormor Kaja tyckte om att vara barnvakt åt Liam?

Varför tror du att Kaja hade så mycket växter?

Vad tror du att det var som hände efter strömavbrottet?

Tror du att Kaja och Liam kunde lära sig saker av varandra? Vad?

Tror du att Liam och Kaja kommer att träffas igen?

Varför tror du att föreställningen heter: Att göra en eld?

Vad tycker du att föreställningen handlade om? Skulle det kunna hända på riktigt?

Kan du tänka dig en fortsättning på föreställningen – vad hände sedan?

Frågor till dig

Känner du någon som är gammal? Vem? Träffas ni? Vad brukar ni göra?

I pjäsen lagade Kaja Liams jacka? Kan du laga något som gått sönder? Vad?

Behöver man kunna laga/reparera saker? Varför/ Varför inte?

Övning: Ögonblicksbilder

Ett bra sätt att reflektera kring en föreställning, utan att prata så mycket, är att låta barnen forma stillbilder i form av statyer med sina egna kroppar av några situationer i berättelsen. De måste tänka efter hur det såg ut på teatern och de måste tolka den situationen och göra en egen version.

Gör så här: Dela in klassen i några grupper med 2-3 elever i varje. Låt grupperna välja någon situation från föreställningen, eller dela ut en lapp till varje grupp med en situation som du valt (se exempel nedan). Det går bra om flera grupper väljer samma situation, de blir förmodligen olika i alla fall.

Liam och Amira spelar på mobilerna, Mamma och Liam tjafsar, Liam kommer hem till Kaja, Liam spelar och Kaja sorterar knappar, Taket blir en stjärnhimmel, Rummet blir en skog, Liam lär sig att göra en eld, zombieattack, Liam ringer till Amira, Liam och Kaja äter växter, osv.

Alla i gruppen har en uppgift i bilden. Varje grupp ställer upp sin bild i tur och ordning. Bilden ska vara blick stilla. Övriga i klassen kan få gissa vilken scen det är. Om ingen kan gissa kan gruppen lägga till ett ljud som ger en ledtråd.

Övning: Återbruka

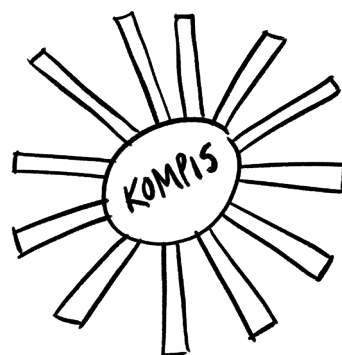
I föreställningen har vi försökt att återanvända och återbruka så mycket material som möjligt. Vi har sytt om begagnade kläder och gamla tyger. Rekvisita (väskor, knappar, plastväxter, glas, krukor, Vägghängs, mobil, mm) har samlats in eller köpts begagnat. Scenografi och teknik har återanvänts från tidigare produktioner. Vi har också samlat nedfallna pinnar, löv och kottar.

Uppgift: Välj en situation eller en person från föreställningen och skapa fritt. Det kan vara en modell av ett rum som blir en skog, en eld, osv. Kan också vara en teaterkostym som till någon av föreställningens roller (Kaja, Amira, Liam, Nettan, zombien, osv). Använd gärna begagnat och återbruka material (gamla tyger, kläder, toarullar, mjölkförpackningar, osv).

Övning: Kompis Sol

För oss handlar föreställningen mycket om relationer och vänskap. Inte minst mellan de yngre och äldre i samhället. I föreställningen verkar det inledningsvis som att Liam och Kaja är väldigt olika och inte har någon större lust att lära känna varandra. Ändå blev de vänner.

Uppgift: Tillverka en (eller flera) stor sol med strålar i papper. Kom tillsammans fram till hur en bra kompis ska vara och hur bra kompisar ska vara mot varandra. Gör en runda där varje elev säger något som är viktigt för att vara en bra kompis. Skriv elevernas förslag på strålarna.

Övning/Lek: Zombie robot

Alla sittande på varsin stol som är utspridda i rummet. En stol är tom. Pedagogén intar rollen av en Zombierobot som ska försöka sätta sig på den tomma stolen. Deltagarnas uppgift är att hindra roboten genom att lämna sin stol och sätta sig på den stol roboten är på väg mot. Kruket är att då blir det en annan stol som blir ledig. Så håller det på... Roligt om Zombie roboten rör sig långsamt med tydlig riktning så att deltagarna lyckas. Tempot kan ökas i takt med att deltagarna hittar en strategi. Endast en deltagare får resa sig och rädda den tomma stolen. Om två eller flera står samtidigt måste alla utom en sätta sig så snabbt som möjligt.

